

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

з дисципліни

“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО”

(для бакалаврів)

МАУП

Київ 2016

Підготовлено професором кафедри цивільно – правових дисциплін
Валевською О.А.

Затверджено на засіданні кафедри цивільно – правових дисциплін
(протокол № 1 від 31.08.2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту права (протокол № 8 від 31.08.2016 р.)

Валевська О.А. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної
роботи студентів з дисципліни “ Екологічне право ” (для бакалаврів). – К.:
МАУП, 2016. – 55 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план
дисципліни, перелік тем для самостійного вивчення та завдання до них,
список літератури.

Міжрегіональна Академія
Управління персоналом
(МАУП),
2016

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів (СРС) є складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації.

Мета СРС - сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання СРС - засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявлення прогалин у системі знань із предмета.

СРС забезпечується навчально-методичним комплексом дисципліни „ Екологічне право ”, методичними матеріалами для практичних (семінарських) занять, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектам лекцій, підручниками та навчальними посібниками з екологічного права.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
"ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО"

№ п/п	<i>Назва змістового модуля і теми</i>
I	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА Тема 1. Екологічне право як інтегрована правова спільність, комплексна галузь права Тема 2. Екологічні правовідносини Тема 3. Джерела екологічного права Тема 4. Право власності на природні ресурси. Право природокористування
II	ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ПРАВОВА ОХОРОНА, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ Тема 5. Правовий режим використання, відновлення та охорони земель Тема 6. Правовий режим використання та охорони надр Тема 7. Правовий режим використання, відтворення та охорони вод Тема 8. Правова охорона атмосферного повітря Тема 9. Правовий режим використання, відтворення, захисту та охорони лісів Тема 10. Правовий режим використання, відтворення та охорони тваринного та рослинного світу Тема 11. Правовий режим використання та охорони природно-заповідного фонду, рекреаційних зон та курортних, лікувально -

	<p>оздоровчих зон і курортів</p> <p>Тема 12. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій та гарантії прав потерпілих громадян</p> <p>Тема 13. Юридична відповідальність у галузі екології</p> <p>Тема 14. Міжнародне екологічне право</p>
	<p>Разом годин: 90</p>

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Тема 1. Екологічне право як інтегрована правова спільність, комплексна галузь права

Історичні етапи розвитку взаємодії людини та навколишнього природного середовища.

Історія становлення та розвитку екологічного права як галузі права.

Поняття екологічного права як комплексної галузі права, його предмет і методи правового регулювання. Екологічне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Принципи екологічного права: поняття, ознаки, види. Поняття та види функцій екологічного права як галузі права. Загальна характеристика інститутів екологічного права. Місце екологічного права в правовій системі України. Система екологічного права як галузі права.

Питання до самоконтролю

1. Екологічне право як комплексна галузь права.
2. Екологічне право як наука і навчальна дисципліна.

3. Особливості предмету і об'єкту екологічного права.

4. Структура екологічного права, основні елементи.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Сучасна екологічна політика України.

2. Система екологічного законодавства України.

Тести

1. Що складає предмет екологічного права?

А) Екологічні закономірності.

Б) Екологічні правовідносини .

В) Екологічні інтереси.

2. Джерелами екологічного права є:

А) Закони.

Б) Норми.

В) Правила.

Г) Постанови.

Д) Кодекси.

3. Який закон України є провідним в системі законодавства?

А) “ Про природно-заповідний фонд ”.

Б) “ Про екологічну експертизу ”.

В) “ Про охорону навколишнього природного середовища ”.

Література [79-80; 83; 88; 91; 93; 99; 101; 103; 109; 112;

117; 118; 128; 131; 133; 136; 138; 140; 160]

Тема 2. Екологічні правовідносини

Поняття й ознаки правовідносин у галузі екології. Види екологічних правовідносин. Суб'єкти екологічного права: поняття, ознаки, види.

Поняття й ознаки об'єктів екологічного права. Класифікація об'єктів

екологічного права. Загальна характеристика інтеграційних об'єктів екологічного права. Диференційні об'єкти екологічного права: поняття, ознаки та види. Загальна характеристика комплексних об'єктів екологічного права. Зміст екологічних правовідносин та їх особливості. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин (юридичні факти в екологічному праві): поняття, ознаки та критерії класифікації.

Література [1; 79; 80; 83; 96; 99; 100; 103; 109; 113; 117; 128; 136; 140; 152-153; 160]

Питання до самоконтролю

1. Поняття та класифікація екологічних правовідносин
2. Поняття та зміст екологічних правовідносин.
3. Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Екологічні права та обов'язки громадян.

Тести

1. Диференційні об'єкти екологічного права:

- А) Ліси
- Б) Окремі дерева
- В) Окремі тварини
- Г) Заповідники

2. Інтеграційні об'єкти екологічного права:

- А) Навколишнє природне середовище
- Б) Окремі населенні пункти
- В) Окремі підприємства

Г) Життя та здоров'я людей

Д) Тваринний світ

Література [1; 79; 80; 83; 96; 99; 100; 103; 109; 113; 117; 128; 136; 140; 152-153; 160]

Тема 3. Джерела екологічного права

Поняття й ознаки джерел екологічного права. Система джерел екологічного права.

Нормативно-правові акти як джерела екологічного права. Конституція України як основне джерело екологічного права. Загальна характеристика Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища як джерела екологічного права України.

Закони України як джерела екологічного права: поняття й види.

Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел екологічного права. Загальна характеристика екологічних стандартів і відомчих нормативно-правових актів як джерел екологічного права.

Види джерел екологічного права. Загальна характеристика диференційних джерел екологічного права. Інтеграційні джерела екологічного права: поняття й види. Загальна характеристика комплексних джерел екологічного права України.

Питання для самоконтролю

1. Конституція України як основне джерело екологічного права.
2. Загальна характеристика Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища як джерела екологічного права України.
3. Закони України як джерела екологічного права: поняття й види.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Інтеграційні джерела екологічного права: поняття й види.

2. Загальна характеристика комплексних джерел екологічного права України.

Тести

1. До інтегрованих джерел екологічного права відносять:

- А) Конституція України
- Б) Закон України «Про екологічну експертизу»
- В) Земельний Кодекс
- Г) Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»
- Д) Закон України «Про природно – заповідний фонд»

2. Джерела екологічного права:

- А) колективний договір
- Б) закони
- В) правила внутрішнього трудового розпорядку
- Г) рішення місцевого суду

Література [1; 79; 80; 83; 89; 90; 92; 106-110; 116; 127; 128; 140; 142; 158;]

ТЕМА 4. Право власності на природні ресурси. Право природокористування.

Поняття та форми права власності на природні ресурси.
Правовідносини власності на природні ресурси.

Суб'єкти і об'єкти права власності на природні ресурси. Суб'єкти права державної власності на землю та інші природні ресурси. Суб'єкти права комунальної власності на природні ресурси. Суб'єкти права приватної власності на природні ресурси.

Зміст права власності на природні ресурси.

Поняття, принципи і види права природокористування. Постійне та тимчасове природокористування. Зміст права природокористування.

Суб'єкти і об'єкти права природокористування.

Питання до самоконтролю

1. Поняття і форми права власності на природні ресурси.
2. Види суб'єктів і об'єктів права власності на природні ресурси.
3. Форми та методи забезпечення права власності на природні ресурси.
4. Поняття, принципи і види права природокористування.
5. Об'єкти і суб'єкти права природокористування.
6. Права і обов'язки природокористувачів.
7. Підстави виникнення та припинення права природокористування.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Суб'єктивне і об'єктивне розуміння права власності на природні ресурси.
2. Забезпечення права власності на природні ресурси.

Тести

1. Сукупність повноважень конкретних суб'єктів по володінню, користуванню та розпорядженню природними ресурсами, що їй належать:

- А) Об'єктивне право власності на природні ресурси;
- Б) суб'єктивне право власності на природні ресурси;

В) право природокористування

2. Об'єктом права власності можуть бути:

А) абсолютно всі природні об'єкти;

Б) тільки ті об'єкти які є відносно стабільними;

В) тільки ті, що підлягають індивідуалізації.

3. Згідно з Конституцією України існують такі форми права власності на природні ресурси:

А) державна, колективна, приватна

Б) державна, комунальна, приватна

В) загальнодержавна, приватна, власність народу України

Г) власність народу України, державна, комунальна, приватна

4. У приватній власності за чинним законодавством можуть знаходитися:

А) земельні ділянки сільськогосподарського призначення

Б) замкнені природні водойми загальною площею до 3 гектарів

В) підземні сховища нафти та продукти її переробки

Г) будь – які об'єкти тваринного світу, в тому числі занесені до Червоної книги.

5. Які повноваження мають суб'єкти права власності на природні ресурси:

А) право на володіння;

Б) факультативне право;

В) право розпорядження.

6. Виключною правомочністю власника є:

А) володіння

Б) користування

В) розпорядження

Г) використання

7. Право власності на природні ресурси, яке не передбачено законодавством України:

А) приватна

Б) державна

В) колективна

Г) комунальна

8. Об'єктивне право власності на природні ресурси, це система норм:

А) адміністративного законодавства

Б) аграрного законодавства

В) водного законодавства

Г) цивільного законодавства

9. Суб'єктивне право власності на природні ресурси посвідчується:

А) сертифікатом

Б) державним актом на право власності

В) рішенням правління акціонерного товариства, с.-г. кооперативу

10. Не може бути змістом права власності на природні ресурси:

А) право володіння

Б) право користування

В) право розпорядження

Г) право управління

11. Методи забезпечення права власності на природні ресурси:

- А) цивільно-правові
- Б) методи переконання і примусу
- В) заохочення (подяка, цінний подарунок тощо).

12.Форми охорони права власності на природні ресурси:

- А) нормативно-регулятивна
- Б) дотримання технологічної дисципліни
- В) збереження майна власника

13.Україна за межами її території:

- А) може мати земельні ділянки на праві державної власності
- Б) не може мати земельних ділянок
- В) може тільки орендувати земельні ділянки

14. Право власності на природні ресурси припиняється:

- А) внаслідок укладення договору дарування;
- Б) внаслідок конфіскації;
- В) внаслідок складання заповіту.

Задача

№ 1

До суду надійшла заява селянської спілки «Наука» про скасування рішення сільської Ради народних депутатів про передачу у власність громадянам Петренку і Горбаченку 320 га для ведення фермерського господарства.

В позовній заяві зазначалось, що згідно рішення сільської Ради народних депутатів гр. Петренку було передано 180 га, а гр. Горбаченку

га. Зазначені громадяни раніше в колгоспі не працювали, проживають у райцентрі, декілька років тому займали керівні посади у райагропромі. Для ведення фермерського господарства їм передано у власність більшу частину землі, що була у колгоспі, який реорганізовано у селянську спілку «Наука». Так до її складу входить 125 осіб працюючих та 50 осіб колишніх колгоспників пенсійного віку. На їх долю припадає всього 310 га орної землі.

До того ж, гр. Петренку передано ставок, частина якого розташована на 3, 2

га землі, що використовується як рибогосподарський розплідник, інша ж частина використовувалась для літнього відпочинку селян.

Визначити коло суспільних відносин. Обґрунтувати правомірність рішення сільської Ради народних депутатів. Вирішити справу.

№2

Державне спеціалізоване підприємство «Гео» звернулося до сільської Ради народних депутатів за дозволом на проведення розвідувальних робіт на землях, які закріплені відповідно за сільськогосподарським підприємством «Україна», колективним сільськогосподарським підприємством «Колос» та природним заповідником.

Голова сільської Ради народних депутатів погодився дати дозвіл на проведення розвідувальних робіт на строк до 1, 5 року замовив, що спеціалізоване підприємство «Гео» поставить необхідні матеріали для будівництва клубу.

Отримавши дозвіл підприємство «Гео» розпочало свою роботу. Поставивши будівельні матеріали, підприємство достроково провело розвідувальні роботи. Після закінчення проведення розвідувальних робіт до суду з позовом до підприємства «Гео» звернувся керівник

сільськогосподарської) підприємства «Україна» про відшкодування збитків, завданих внаслідок забруднення земельних ділянок та несвоєчасним

приведенням їх у стан, непридатний для використання за призначення*.

Визначити коло правовідносин. Вирішити справу.

Література [11-13,18-23373132,57,67,73]

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ПРАВОВА ОХОРОНА, ВИКОРИСТАННЯ ТА ВІДТВОРЕННЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

ТЕМА 5. Правовий режим використання, відновлення та охорони земель.

Земля як об'єкт інтеграційного та диференційованого правового регулювання. Категорії земель за земельним законодавством.

Державне управління і контроль у сфері використання земельних ресурсів. Державна реєстрація прав на землю. Функції та повноваження Державної інспекції з контролю за використанням та охороною земель.

Правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
Правовий режим земель несільськогосподарського призначення.

Передача земель у власність, надання їх у користування.
Правова охорона земель. Норми рекреаційної завантаженості.

Питання до самоконтролю

1. Категорії земель за земельним законодавством.
2. Право на землю в Україні (право власності, право користування і право земельного сервітуту).
3. Набуття, реалізація та припинення права на землю.
4. Правова охорона земель.
2. Державне управління і контроль за використанням та охороною земель.
3. Моніторинг земель та державний земельний кадастр.
4. Справляння плати за землю в Україні.

5. Відповідальність за порушення земельного законодавства.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Правова охорона земель як об'єкта природного середовища.
2. Юридична відповідальність землевласників і землекористувачів за шкоду, заподіяну землям сільськогосподарського призначення та іншим природним об'єктам.

Тести

1. Громадяни та юридичні особи, винні в порушеннях земельного законодавства несуть:

- А.) Цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність.
- Б.) Тільки кримінальну відповідальність.
- В.) Цивільну та адміністративну відповідальність.

2. Державний контроль за додержанням вимог законодавства про охорону земель здійснює:

- А.) Державна інспекція з контролю за використанням та охороною земель і її територіальні органи.
- Б.) Державна екологічна інспекція та її територіальні органи.
- В.) Державна служба охорони родючості ґрунтів та її територіальні органи.

Задачі

№1

Перевіркою дотримання законодавства про використання природних ресурсів встановлено, що виробниче об'єднання «Азот» на виробничі потреби забирає з ріки Дніпро 25000 м³ води на добу та використовує для побудови технологічних систем 10000 м³ повітря.

При перевірці старший інспектор охорони навколишнього

природного середовища виявив також, що протягом року виробниче об'єднання скинуло забруднюючих речовин 500 т понад затвердженого нормативу.

На підставі матеріалів перевірки обласна державна адміністрація винесла рішення про припинення діяльності виробничого об'єднання.

Директор ВО «Азот» оскаржив рішення облдержадміністрації до арбітражного суду. В позовній заяві він зазначив, що об'єднання неодноразово зверталось до спеціально уповноважених органів про видачу дозволів на використання природних ресурсів та скид забруднюючих речовин.

Начальник держуправління охорони навколишнього природного середовища в суді пояснив, що управління не давало дозволу на використання природних ресурсів з причини відсутності на виробничому об'єднанні приладів контролю за кількістю та якістю використаних природних ресурсів.

Які відносини склалися? Дати характеристику змісту даного природокористування. Вирішити справу.

№2

Рішенням Черкаської Обласної Ради народних депутатів акціонерному товариству «Азот» для будівництва бази відпочинку було надано земельну ділянку розміром 3 га. Через відсутність підрядника база не була побудована.

Наказом директора заводу 1 га землі було передано меблевому комбінату для будівництва бази відпочинку і 2 га відведено своїм робітникам і службовцям під будівництво індивідуальних дач.

Головний державний інспектор по використанню і охороні земель області, вважаючи, що має місце порушення земельного законодавства, вніс подання обласній Раді народних депутатів про вилучення земельної ділянки у заводу.

Обласна Рада народних депутатів відмовила у винесенні такого рішення, вважаючи, що мета використання земельної ділянки не змінилася, а тому не має юридичних підстав для цього.

Дайте характеристику цим правовідносинам. Розкрийте повноваження органів управління в галузі екології, що задіяні у цьому казусі.

Література [13,4,6,13,29,30,44,47,59,54]

ТЕМА 6. Правовий режим використання та охорони надр.

Поняття надр. Надра як об'єкт правового регулювання, використання та охорони.

Право користування надрами та його види. Управління у галузі використання і охорони надр. Правова охорона надр. Відповідальність за порушення законодавства про надра.

Питанням до самоконтролю:

1. Законодавство про надра.
2. Право користування надрами. Порядок надання надр у користуванні.
3. Правова охорона надр і земель, наданих для користування надрами.
4. Державний нагляд і контроль у галузі використання і охорони надр.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Гірничі правовідносини, поняття, види, підстави виникнення, зміни і припинення.
2. Проблеми правового забезпечення відносин надрокористування.

Тести

1. Надра-це...

- А), частина земної кори, що розташована під поверхнею суші та дном водоймищ і простягається до глибин, доступних для геологічного вивчення та освоєння.

Б), це частина природного середовища, що являє собою об'ємно-площинний

простір, розташований під поверхнею суші та дном водних об'єктів у межах території України.

2. Суб'єкти права користування надрами:

А) , підприємства, установи, організації.

Б), іноземні, юридичні особи та громадяни.

В) , громадяни які не володіють загальною правосуб'єктністю.

3. Види права користування надрами:

А) постійне користування.

Б) тимчасове (довгострокове - 20 років, короткострокове - 5 років)

В) користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення.

Г) користування надрами для видобування корисних копалин приватного значення.

Д) користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення

Задачі

№1

При підготовці і розгляді матеріалів про надання земельних ділянок про розміщення залізничної колії стало відомо, що два сільськогосподарських підприємства, через землі яких повинна бути прокладена залізниця, не дають згоди на вилучення у них необхідних земельних ділянок. В зв'язку з цим обласна Рада народних депутатів відмовила управлінню дороги в наданні цих земель і запропонувала переглянути проект будівництва з таким розрахунком, щоб він не порушував прав суб'єктів земельних правовідносин.

Міністерство транспорту України, вважаючи таке рішення обласної Ради необгрунтованим, звернулося зі скаргою до Кабінету Міністрів

України про скасування рішення обласної Ради народних депутатів.

За клопотанням організації віруючих української християнської церкви м. Умані про виділення земельної ділянки для будівництва храму районна Рада народних депутатів прийняла рішення про передачу у колективну власність цієї ділянки на території Софіївського парку.

Педагогічний колектив Уманського сільськогосподарського інституту, звернувся з позовом до суду про скасування цього рішення, зазначивши, що новий директор інституту дав згоду на передачу у власність ділянки без урахування думки педагогічного колективу. В обґрунтування позову колектив зазначив, що Софіївський парк входить в межі земель інституту ще з 1972 року з моменту його створення і отримання земельної ділянки у користування. Крім того, Софіївський парк є парком пам'яткою садово - паркового мистецтва, а інститут має зареєстроване в установленому порядку охоронне зобов'язання і впродовж всього строку користування сумлінно його виконує. Передача ділянки у колективну власність організації на території парку для зазначеної цілі призведе до порушення режиму його охорони та збереження.

Визначити коло суспільних відносин. Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Література [1-13,18-23,29,32,43,44,47,53,64]

ТЕМА 7. Правовий режим використання, відтворення та охорони вод

Води як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони. Класифікація водних ресурсів. Право водокористування та його види. Управління і контроль в галузі використання, відтворення та охорони вод. Правова охорона вод. Відповідальність за порушення водного законодавства.

Питання до самоконтролю

1. Право власності на води.
2. Види права водокористування. Державний водний кадастр.
3. Права і обов'язки водокористувачів.
4. Особливість використання і охорони земель водного фонду.
5. Платежі за спеціальне використання водних ресурсів та користування водами для потреб гідроенергетики та водного транспорту.
6. Відповідальність за порушення водного законодавства.
7. Правова охорона вод і земель водного фонду.
8. Державне управління і контроль у галузі використання, відтворення та охорони вод.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

- 1, Національна програма екологічного оздоровлення водних басейнів України.
2. Загальна характеристика водного фонду України та його склад.

Тести

1. Склад водного фонду:

- А) поверхневі води, природні водойми (озера), водотоки, штучні водойми.
- Б) води для забезпечення природно - заповідного фонду.
- В) внутрішні морські води та територіальне море.
- Г) річні та морські води для технічного призначення.
- Д) підземні води та джерела.

2. Водні об'єкти загальнодержавного значення:

- А) поверхневі води, що використовуються приватним, підсобним господарством.
- Б) поверхневі води, що знаходяться і використовуються фізсумою.однієї

області.

В) внутрішні морські води та територіальне море.

3. Користування водними об'єктами для потреб сільського та лісового

господарства здійснюється:

А) в порядку загального водокористування.

Б) в порядку спеціального водокористування.

В) в порядку визначеному гідротехнічної меліорації.

Задачі

№1

Виробнича фірма "Україна" вклала угоду про сумісну діяльність з лісгоспом, згідно якої вона надавала необхідне технічне обладнання для створення лісгоспом цеху по виробництву офісних меблів, а останній надав

частину лісових угідь для розміщення та будівництва дачного поселення для робітників фірми.

За розпорядженням президента фірми працівники Петренко і Іваненка вирубали частину дерев та чагарників для проведення будівельних робіт.

Начальник регіональної інспекції Державного управління екологічної безпеки розцінив цей факт, як порушення лісового законодавства, і склав позов до суду про визнання цієї угоди недійсною та відшкодування збитків,

заподіяних лісовому господарству незаконною вирубкою 245 дерев до ступеню припинення росту та направив відповідні матеріали до органів прокуратури для порушення кримінальної справи за ст.160 Кримінального Кодексу України.

В свою чергу фермер Давиденко висунув позов до фірми з вимогою усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою, відшкодування збитків та недержаного доходу внаслідок самовільного складування

зрубленої деревини на належних йому землях, суміжних із лісовими угіддями лісництва.

Отримавши матеріали попереднього слідства, суддя об'єднав їх із цивільним позовом у єдине судове провадження і залучив до справи експертів та спеціалістів лісового господарства.

1. Визначити коло учасників судового процесу.

2. Вирішити справу.

№2

Громадянин Василенко Л.М. звернувся зі скаргою в прокуратуру на місцеве державне управління охорони навколишнього природного середовища, яке, на його думку, винне у перекрученні екологічної інформації. Зокрема, дані його екологічного бюлетеня, які були опубліковані три місяці тому в місцевій пресі, характеризують екологічну обстановку міста цілком сприятливою для проживання.

Однак, як стало згодом відомо з повідомлень місцевого радіо, тільки завод хімічних реактивів через застаріле обладнання щоденно викидає в навколишнє природне середовище близько п'ятнадцяти видів шкідливих речовин і сполук, які перевищують граничне допустимі концентрації в 20-40 разів: окислів азоту в 45 разів, міді - 38, олова - 29, свинцю - 36 разів. Аналогічні факти приводились і у виступі Головного санітарного лікаря міста на сесії міської Ради народних депутатів. Крім того, вказувалось на різке збільшення захворюваності населення внаслідок погіршення екологічної обстановки в місті.

Визначте характер правовідносин, які склалися. Про захист яких екологічних прав іде мова в даному казусі? Дайте їм коротку характеристику. Вирішити справу по суті висунутих вимог.

Література [1-12,18-23,25,29,32,36,40,49,64,61,66]

ТЕМА 8. Правова охорона атмосферного повітря

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Управління і контроль у галузі охорони атмосферного повітря та його функції.

Правові заходи охорони атмосферного повітря. ,

Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Особливості майнової відповідальності за порушення атмосферного законодавства.

Питання до самоконтролю

1. Поняття атмосферного повітря як об'єкту екологічного права та особливості атмосферного повітря.
2. Стандартизація та нормування в галузі охорони атмосферного повітря.
3. Системи заходів охорони атмосферного повітря.
4. Види юридичної відповідальності в галузі охорони атмосферного повітря.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Правовий режим атмосферного повітря як об'єкту природи та його особливості.
2. Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря.

Тести

1. Ознаками атмосферного повітря є:

- А) складова частина земельного середовища
- Б) виконує функції життєзабезпечення.
- В) складова НПС.
- Г) практична невичерпність.
- Д) атмосферне повітря - природна суміш газів

2. Система нормативів атмосферного повітря:

- А) нормативи якості атмосферного повітря.
- Б) гранично допустимі рівні впливу фізичного та біологічного на стан атмосферного повітря.
- В) гранично допустимі викиди забруднюючих речовин стаціонарних джерел.
- Г) технологічні норми допустимих викидів забруднюючих речовин не встановлюються.

3. Заходи охорони атмосферного повітря за видами негативного впливу:

- А) організаційно-попереджувальні заходи.
- Б) заходи охорони атмосферного повітря від шкідливих біологічних впливів.
- В) заходи охорони атмосферного повітря від хімічного забруднення.
- Г) заходи охорони атмосферного повітря від радіоактивного забруднення.

Задачі

№ 1

Виробничо-наукова фірма «Поліський кришталь» запровадила нові технологічні системи, устаткування по знешкодженню токсично-небезпечних викидів і скидів у навколишнє природне середовище та ввела в експлуатацію цех по знешкодженню шкідливих відходів виробництва, що дало можливість суттєво знизити забруднення стану навколишнього природного середовища.

З урахуванням цих обставин президент фірми видав наказ про припинення внесення плати за лімітовані викиди і скиди забруднюючих речовин та інші шкідливі впливи на навколишнє і виробниче середовище.

Після завершення терміну подання звіту про наслідки господарської діяльності за поданням начальника регіональної екологічної інспекції Державного управління екологічної безпеки установою банку у

безакцентному порядку були стягнуті кошти із фірми у межах, зазначених ліцензією (дозволом) на скиди і викиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище. Крім цього, із фірми додатково були стягнуті екологічні платежі як за понадлімітне забруднення навколишнього природного середовища, беручи до уваги відмову фірми від оплати визначених дозволом платежів.

Фірма звернулася із позовом до господарського суду про повернення незаконно сплачених платежів.

До заяви додано обґрунтування відмови від оплати платежів та висновки незалежної еколого-експертної групи, які посвідчують факти екологічно безпечної діяльності фірми.

1. *Визначити коло учасників господарського процесу.*
2. *Вирішити справу.*

Література: [1-12,18-23,27,52,57,63,66]

ТЕМА 9. Правовий режим використання, відтворення, захисту та охорони лісів.

Ліс як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Право власності на об'єкти лісового фонду. Право лісокористування. Види лісокористувань. Управління у галузі використання, відтворення та охорони лісів. Правові основи організації відновлення лісів і лісорозведення. Правова охорона і захист лісів. Відповідальність за порушення лісового законодавства.

Питання до самоконтролю

1. Загальні положення лісового законодавства в Україні. Право власності на ліси в Україні (загальна характеристика).
2. Право лісокористування і землекористування на землях лісового фонду.
3. Права та обов'язки лісокористувачів.
4. Державне управління і контроль у галузі використання, відтворення і

охорони та захисту лісів. Плата за використання лісових ресурсів і користування землями лісового фонду.

5. Правова охорона лісів і земель лісового фонду.
6. Відповідальність за порушення лісового законодавства і законодавства про рослинність.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Право власності на ліси та право користування лісами.
2. Державний облік лісів та лімітування їх в галузі використання.

Тести

1. Класифікація земель лісового господарства за призначенням:

- А) землі лісогосподарського призначення.
- Б) земельні лісові ділянки.
- В) державні лісові ділянки.
- Г) лісові ділянки.

2. Категорії лісів:

- А) ліси для вирубки та побудови.
- Б) захисні ліси.
- В) рекреаційно - оздоровчі ліси.
- Г) природоохоронні ліси, парки (історично культурного призначення).
- Д) експлуатаційні ліси.

Задачі

№1

Одержавши земельну ділянку площею 0,20 га в селі Берестівка Бородянського району Київської області для ведення особистого підсобного господарства, громадянин Єршов уклав письмовий договір з громадянином Рябченком, за яким передав останньому у користування земельну ділянку. Угодою передбачено, що Рябченко буде передавати

Єршову половину зібраного врожаю. Укладання такого договору Єршов пояснював своєю хворобою, яка не дає Йому можливості особисто обробляти земельну ділянку.

Через два місяці Рябченко за згодою Єршова побудував на цій земельній ділянці теплицю.

Сільська Рада народних депутатів винесла рішення про вилучення із користування Єршова земельної ділянки.

Єршов звернувся із скаргою до суду.

Визначити коло правовідносин Чи підлягає позов задоволенню? Вирішити справу.

Література [11-12,18-23,134]

ТЕМА 10. Правовий режим використання, відтворення та охорони тваринного та рослинного світу

Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Тваринний світ як об'єкт права власності. Право використання тваринного світу. Правове регулювання мисливства та рибальству. Реалізація права на полювання. Управління у галузі використання, відтворення і охорони тваринного світу. Правова охорона тваринного світу. Поняття рослинного світу. Рослинний світ як об'єкт права власності.

Відповідальність за порушення законодавства у галузі охорони, використання та відтворення тваринного та рослинного світу.

Питання для самоконтролю

1. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони
2. Право використання тваринного світу: його форми та види.
3. Управління у галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу.
4. Правова охорона тваринного світу.
5. Державний кадастр тваринного світу.

6. Правове регулювання полювання, рибальства інших видів використання тваринного світу.

7. Рослинний світ як об'єкт правового регулювання, використання, відтворення та охорони.

8.Правовова охорона рослинного світу.

9. Відповідальність за порушення законодавства про тваринний та рослинний світ.

Підготуйте реферат на тему:

1. Правове регулювання тваринного світу. Використання об'єктів

Тести

1. Об'єкти тваринного світу що підлягають правовій охороні:

А) дикі тварини.

Б) частини диких тварин (роги, шкіра).

В) продукти життєдіяльності диких тварин (мед, віск).

Г) окремі категорії об'єктів тваринного світу що знаходяться у живому стані.

2. Види використання об'єктів тваринного світу:

А) мисливство.

Б) використання в промислових та торгівельних цілях.

В) рибальство.

Г) використання об'єктів.

3. Функції державного управління:

А) державний облік в галузі використання об'єктів тваринного світу.

Б) моніторинг тваринного світу.

В)реалізація об'єктів тваринного світу.

Г) розподіл та перерозподіл об'єктів тваринного світу.

Д) лімітування в галузі використання об'єктів тваринного світу.

Література [11-12,18-23,134]

ТЕМА 11. Правовий режим використання та охорони природно-заповідного фонду, рекреаційних зон та курортних, лікувально - оздоровчих зон і курортів

Поняття природно-заповідного фонду. Правові форми та види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Управління у галузі організації, охорони і використання природно-заповідного фонду.

Правовий режим окремих територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Поняття, склад та юридична природа рекреаційних зон. Правовий режим і порядок створення рекреаційних зон. Види рекреаційних зон. Юридичні критерії зонування рекреаційних зон. Нормативи рекреаційної навантаженості.

Особливості управління у галузі використання та охорони рекреаційних зон. Правова охорона рекреаційних зон.

Поняття і юридична природа курортних, лікувально-оздоровчих зон та курортів. Порядок утворення курортних та лікувально-оздоровчих зон, курортів. Види зон і курортів. їх правова охорона.

Проблеми відповідальності за порушення режиму використанім та охорони курортних, лікувально-оздоровчих зон і курортів.

Питання до самоконтролю

1. У чому полягає особливості правового режиму об'єктів і територій природно-заповідного фонду?
2. Які території та об'єкти природно-заповідного фонду України відносяться до природних, а які до штучно створених?
3. Який режим власності встановлений щодо об'єктів і територій природно - заповідного фонду?

4. Що означає зонування територій природно-заповідного фонду? 5. Який порядок утворення територій та об'єктів природно-заповідного фонду України?
6. Яка специфіка відповідальності за порушення правового режиму природно-заповідного фонду України? Якими нормами вона визначена?

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Порядок визначення території та об'єктів природно - заповідного фонду України та їх склад у екомережі
2. Порядок управління природно - заповідного фонду.

Тести

1.Склад природно-заповідного фонду:

- А) природні території та об'єкти.
- Б) заповідні зони біосферних заповідників.
- В) штучно створені об'єкти.

2. Природні території та Національні природні парки:

- А) штучно створені природні парки.
- Б) заповідні урочища.
- В) регіональні ландшафтні парки.
- Г) заказники.
- Д) пам'ятки природи.

3.Штучно створені об'єкти природно-заповідного фонду:

- А) ботанічний сад.
- Б) дендрологічні парки.
- В) сади відпочинку та розваг.
- Г) зоологічні парки.
- Д) парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Задачі

№ 1

Група водіїв-пенсіонерів створила гаражний кооператив і звернулася до міської Ради народних депутатів з проханням передати у власність земельну ділянку у розмірі 2 га із розрахунку будівництва кожного гаражу у межах 0,01 га. При цьому ставилося питання про доцільність передачі у власність кооперативу ставка-копані для миття автомобілів.

Міська Рада народних депутатів задовольнила заяву кооперативу частково і винесла рішення про передачу у власність 1 га вільних земель міської забудови із розрахунку розташування 100 гаражів. Голова гаражного кооперативу звернувся до прокурора міста із скаргою про неправомірність такого рішення.

Визначити коло суспільних відносин. Чи є правильним рішення міської Ради народних депутатів правомірним? Вирішити справу.

Література [2,15,18-23,25,28,293 2 36,50,53,56]

ТЕМА 12. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій та гарантії прав потерпілих громадян

Поняття зон надзвичайних екологічних ситуацій та його юридичне значення.

Підстави та порядок оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної

екологічної ситуації та її правовий режим. Особливості правового режиму зон, встановлених на радіоактивно забруднених територіях.

Правовий статус і соціальний захист громадян, які постраждали від надзвичайних екологічних ситуацій.

Основи державної політики у сфері соціального захисту потерпілих від надзвичайних екологічних ситуацій.

Питання для самоконтролю

1. Комплексне визначення зони надзвичайної екологічної ситуації на основі законодавчих понять, встановлених в Законі України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації».
2. Які надзвичайні екологічні ситуації відносяться до надзвичайних ситуацій державного, регіонального, місцевого і об'єктивного рівнів?
3. Які підстави оголошення певної території зоною надзвичайної екологічної ситуації? Чим вони визначені?
4. Чим характеризується правовий режим зон надзвичайних екологічних, ситуацій?
5. Яка загальна державна система запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру діє в Україні?
6. Які основні функції Міністерства України запитань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи щодо реагування на надзвичайні екологічні ситуації?

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Загальна характеристика зон надзвичайних екологічних ситуацій та спеціальний правовий режим зазначених територій.
2. Заходи запобігання регулювання та ліквідації наслідків надзвичайних екологічних ситуацій.

Тести

1. Ознаки зон надзвичайних екологічних ситуацій:

- А) наявність шкоди навколишнього природного середовища.
- Б) зміни довкілля.
- В) оголошення надзвичайного стану країни.
- Г) оголошення у встановленому порядку відповідної території, зоною надзвичайної екологічної ситуації.

2. Надзвичайні екологічні ситуації від причин їх походження

поділяються:

- А) надзвичайні екологічні ситуації техногенного характеру.
- Б) надзвичайно екологічні ситуації економічного характеру.
- В) надзвичайно екологічні ситуації природного характеру.
- Г) надзвичайно екологічні ситуації екологічного характеру.
- Д) надзвичайно екологічні ситуації військового характеру.

3. Надзвичайні екологічні ситуації поділяються від ступеня небезпеки та складності екологічної ситуації:

- А) безнадійна та беззворотня.
- Б) гостро критична.
- В) кризова.
- Г) катастрофічна.
- Д) критична надзвичайна екологічна ситуація.

Задачі

№ 1

Здійснюючи контроль за використанням і охороною земель, державний інспектор по використанню та охороні земель встановив, що відсутність пристроїв для очищення отруйних речовин та їх знешкодження на орендному підприємстві "Колектор" призвело до забруднення земель колективного сільськогосподарського підприємства "Збруч". Державний інспектор склав протокол, який став підставою для винесення рішення - місцевою Радою народних депутатів про припинення діяльності підприємства.

Керівництво заводу не виконало рішення. Державний інспектор передав матеріали в суд для притягнення винних осіб до відповідальності.

Які склалися правовідносини? Чи відповідають дії інспектора і місцевої Ради народних депутатів їх компетенції в галузі екології?

Вирішити справу.

№2

Державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища в порядку контролю встановив, що в результаті гідротехнічного будівництва, що ведеться по сусідству з одним із державних сільськогосподарських підприємств, виникла загроза заболочення значної площі родючих земель. В зв'язку з цим він запропонував дирекції будівництва негайно припинити подальші роботи.

Посилаючись на встановлені планом строки будівництва, а також вважаючи, що державний інспектор вийшов за межі своїх повноважень, дирекція відмовилась виконати приписи державного інспектора і звернулася зі скаргою на його дії до Головного державного інспектора з охорони навколишнього природного середовища.

Визначити коло суспільних відносин. Дати характеристику функцій управління в галузі екології. Вирішити справу.

Тема 13. Юридична відповідальність у галузі екології

Поняття й ознаки відповідальності в галузі екології.

Види відповідальності в галузі екології. Позитивна відповідальність у галузі екології: поняття, ознаки та зміст. Загальна характеристика превентивної відповідальності в екологічній галузі.

Екологічне правопорушення: поняття, ознаки та склад. Суб'єкти й об'єкти екологічних правопорушень.

Критерії класифікації правопорушень у галузі екології.

Кримінальна відповідальність за екологічні злочини. Характеристика адміністративної відповідальності в екологічній галузі. Дисциплінарна відповідальність за порушення екологічного законодавства. Матеріальна еколого-правова відповідальність.

Способи і методи обчислення та стягнення шкоди, заподіяної екологічним правопорушенням.

Питання для самоконтролю

1. Позитивна відповідальність у галузі екології: поняття, ознаки та зміст.
2. Загальна характеристика превентивної відповідальності в екологічній галузі.
3. Екологічне правопорушення: поняття, ознаки та склад. Суб'єкти й об'єкти екологічних правопорушень.
4. Критерії класифікації правопорушень у галузі екології.
5. Способи і методи обчислення та стягнення шкоди, заподіяної екологічним правопорушенням.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

1. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини.
2. Характеристика адміністративної відповідальності в екологічній галузі.

Тести

1. Метою юридичної відповідальності у галузі екології є:

- А) відшкодування збитків;
- Б) покарання винних осіб;
- В) припинення і попередження порушень законодавства у галузі природовикористання і охорони навколишнього природного середовища;
- Г) поновлення порушених прав власників природних ресурсів і природокористувачів;
- Д) виховання правопорушника.

2. Юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства виконує функції:

- А) стимулюючу;
- Б) заохочувальну;
- В) компенсаційну;
- Г) каральну;
- Д) інформаційну.

3. Протиправне діяння (дія або бездіяльність) , що порушує встановлений екологічний правопорядок і за вчинення якого законом передбачена юридична відповідальність це:

- А) екологічний злочин;
- Б) екологічне правопорушення;
- В) екологічний делікт.

4. Об'єктом екологічного правопорушення є:

- А) природне середовище в цілому і його окремі компоненти;
- Б) природно – соціальні умови і процеси;
- В) природні ресурси, які залучені в господарський обіг,
- Г) комплекс суспільних правовідносин екологічного характеру, які складають екологічний правопорядок у країні.

5. Предметом екологічного правопорушення є:

- А) природне середовище в цілому і його окремі компоненти;
- Б) природно – соціальні умови і процеси;
- В) природні ресурси, які залучені в господарський обіг,
- Г) комплекс суспільних правовідносин екологічного характеру, які складають екологічний правопорядок у країні.

6. Назвіть обов'язкові ознаки об'єктивної сторони екологічного правопорушення:

- А) протиправність діяння;

- Б) заподіяння чи загроза заподіяння екологічної шкоди;
- В) причинний зв'язок між протиправним діянням та його наслідками;
- Г) спосіб вчинення правопорушення;
- Д) вина правопорушника.

6. Екологічне правопорушення може бути вчинено шляхом:

- А) тільки активних дій;
- Б) бездіяльності;
- В) як активних дій, так і бездіяльності.

7. Правопорушення вважається вчиненим із необережності, якщо особа, яка його вчинила:

- А) усвідомлювала протиправний характер свого діяння, передбачала його шкідливі наслідки і свідомо їх допускала;
- Б) передбачала настання шкідливих наслідків своїх дій але легковажно розраховувала на їх відвернення;
- В) не передбачала можливості настання шкідливих наслідків, хоча повинна була й могла їх передбачити;
- Г) не усвідомлювала своїх дій.

8. Суб'єктом екологічного правопорушення є:

- А) будь яка фізична особа;
- Б) тільки посадова особа;
- В) юридична особа;
- Г) осудна фізична особа;
- Д) держава.

9. Перелік екологічних правопорушень, за які настає адміністративна відповідальність, закріплений в:

- А) тільки главі 7 КпАП;

Б) главі 7 та в інших главах КпАП;

В) КпАП та інших законах України.

10.Основною підставою притягнення до цивільно – правової відповідальності є:

А) протиправність діяння;

Б) вина правопорушника;

В) наявність матеріальної шкоди.

11.Види дисциплінарних стягнень за екологічні правопорушення:

А) догана;

Б) сувора догана;

В) штраф;

Г) звільнення;

Д) попередження.

Література [1; 2; 6; 8; 18; 27; 31; 33; 37-40; 42; 67; 72; 73; 79;
80; 83; 98; 105; 109; 124; 125; 137; 139; 145; 156; 159]

Тема 14. Міжнародне екологічне право

Поняття та система міжнародного екологічного права. Загальна характеристика джерел міжнародного екологічного права. Принципи міжнародного екологічного права. Критерії співвідношення загальних і спеціальних принципів міжнародного екологічного права. Поняття, ознаки й види об'єктів міжнародного екологічного права.

Міжнародно-правовий механізм реалізації та захисту екологічних прав людини і громадянина. Актуальні проблеми розробки забезпечення глобальної екологічної безпеки в міжнародному екологічному праві. Відповідальність у міжнародному екологічному праві. Поняття, зміст та

види відповідальності за порушення міжнародно - правових норм у галузі екології.

Правові засади міжнародної співпраці в екологічній галузі. Принципи та рівні міжнародної співпраці в екологічній галузі.

Питання для самоконтролю

- 1.Критерії співвідношення загальних і спеціальних принципів міжнародного екологічного права.
- 2.Поняття, ознаки й види об'єктів міжнародного екологічного права.
- 3.Міжнародно-правовий механізм реалізації та захисту екологічних прав людини і громадянина.

Практичні завдання

Підготуйте реферат на тему

- 1.Поняття, зміст та види відповідальності за порушення міжнародно - правових норм у галузі екології.
- 2.Правові засади міжнародної співпраці в екологічній галузі.

Література [79; 80; 83; 109; 111; 119; 126; 149]

МАУП

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА

1. Конституція України // ВВР України.— 1996. — № 30. — Ст. 141.(зі змінами і доповненнями станом на 15.03. 2016 р.)
2. Декларація про державний суверенітет від 16 липня 1990 р. // ВВР України. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
3. Закон України "Гірничий закон України" від 06.10.99 № 1127-XIУ
3. Закон України "Про бджільництво" від 22.02.2000 № 1492-III
4. Закон України "Про видобування і переробку уранових руд" від 19.11.97 № 645/97-ВР
5. Закон України "Про виключну (морську) економічну зону України" від 16.05.95 № 162/95-ВР
6. Закон України "Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції" від 14.01.2000 № 1393-XIУ
7. Закон України "Про відходи" від 05.03.98 № 187/98-ВР
8. Закон України "Про державну експертизу землепорядної документації" від 17.06.04 № 1808-IУ
9. Закон України "Про екологічний аудит" від 24.06.04 № 1862-IV
10. Закон України "Про екологічну експертизу" від 09.02.95 № 45/95-ВР
11. Закон України «Про Загальнодержавну програму "Питна вода України" на 2006-2020 роки» від 03.03.05 № 2455-IУ
12. Закон України "Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки" від 21.09.2000 № 1989-III
13. Закон України "Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004-2010 роки" від 20.04.04 № 1692-IУ
14. Закон України "Про захист конституційних прав громадян на землю"

від 20.01.05 № 2375-ІУ

15. Закон України "Про землеустрій" від 22.05.03 № 858-ІУ

16. Закон України "Про зону надзвичайної екологічної ситуації" від 13.07.2000 № 1908-ІІІ /

17. Закон України "Про курорти" від 05.10.2000 // ВВР України. — 2000. — № 50. — Ст. 435.

18. Закон України "Про меліорацію земель" від 14.01.2000 № 1389-ХІУ

19. Закон України "Про мисливське господарство та полювання" від 22.02.2000 № 1478-ІІІ // ВВР України. — 2000. — № 18. — Ст. 132.

20. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21.05.97 ВВР України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.

21. Закон України "Про оренду землі" від 06.10.98 № 161-ХІУ

22. Закон України "Про особисте селянське господарство" від 15.05.03 № 742-ІУ

23. Закон України "Про охорону археологічної спадщини" від 18.03.04 № 1626-ІУ

24. Закон України "Про охорону земель" від 19.06.03 № 962-ІУ

25. Закон України "Про охорону культурної спадщини" від 08.06.2000 // ВВР України. — 2000. — № 39. — Ст. 333.

26. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" від 25.06.91 № 1264-ХІІ // ВВР України. — 1991. — № 41. — Ст. 545.

27. Закон України "Про оцінку земель" від 11.12.03 № 1378-М

28. Закон України "Про питну воду та водопостачання" від 10.01.02 // Голос України. — 2002. — 26 берез.

29. Закон України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" від 27.02.91 № 791 а - ХІІ

30. Закон України "Про природно-заповідний фонд України" від 16.06.92 № 2456-ХІІ // ВВР України. — 1992. — № 34. — Ст. 502.

31. Закон України "Про розмежування земель державної та комунальної власності" від 05.02.04 № 1457-М
32. Закон України "Про рослинний світ" від 09.04.99 № 591-ХМ // 1999. — № 22-23. — Ст. 198.
33. Закон України "Про тваринний світ" від 03.03.93 № 3041-ХІІ // ВВР України. — 2002. — № 14. — Ст. 97. Закон України "Про фермерське господарство" від 19.06.03 № 973-М
34. Закон України "Про Червону книгу України" від 07.02.02 № 3055-ІІІ // ВВР України. — 2002. — № 30. — Ст. 201. Водний кодекс України від 06.06.95 № 213/95-ВР // Голос України. — 1995. — 20 лип.
35. Земельний кодекс України від 25.10.01 № 2768-ІІІ // Уряд. кур'єр. — 2001. — 15 листоп.
36. Кодекс України "Про надра" від 27.07.94 № 132/94-ВР // Голос України. — 1994. — 31 серп.
37. Лісовий кодекс України від 21.01.94 № 3852-ХІІ // Голос України. — 1994. — 13 квіт.
38. Концепція (основи державної політики) національної безпеки України // Голос України. — 1997. — 4 лют.
39. Постанова Верховної Ради України "Про затвердження Порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища" від 29.10.92 № 2751-ХІІ
40. Постанова Верховної Ради України "Про інформування громадськості з питань, що стосуються довкілля" від 04.11.04 № 2169-М
41. Указ Президента України "Положення про Державний комітет лісового господарства України" від 14.08.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 33. — С. 41.

- 42.Указ Президента України "Положення про Державний комітет по земельних ресурсах" від 14.09.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 38. — С. 6.
- 43.Указ Президента України "Положення про Державний комітет природних ресурсів України" від 10.02.04 // Уряд. кур'єр. — 2004. — 18 лют.
- 44.Указ Президента України "Положення про Державний комітет України по водному господарству" від 14.07.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 29. — С. 58.
- 45.Указ Президента України "Положення про Міністерство охорони навколишнього природного середовища" від 10.02.04 // Уряд. кур'єр. — 2004. — 18 лют.
- 46.Постанова Кабінету Міністрів України "Положення про Державний департамент рибного господарства" від 04.08.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 32. — С. 205.
- 47.Постанова Кабінету Міністрів України "Положення про Зелену книгу України" від 29.08.02 № 1286 // Офіц. вісн. України. — 2002. — № 36. — Ст. 1692.
- 48.Постанова Кабінету Міністрів України "Про вилучення (викуп), надання у постійне користування та в оренду земельних ділянок для суспільних та інших потреб, погодження місць розташування об'єктів та зміну цільового призначення земель" від 22.09.04 № 1249
- 49.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження базових нормативів плати за користування надрами для видобування корисних копалин та Порядку справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин" від 12.09.97 № 1014
- 50.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів" від 17.09.96 № 1147

- 51.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку вибору земельних ділянок для розміщення об'єктів" від 31.03.04 № 427
- 52.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них" від 08.05.96 № 486 /
- 53.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України" від 23.04.96 № 449
- 54.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами" від 02.10.03 №
- 55.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил відновлення лісів і лісорозведення" від 16.01.96 № 97
- 56.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил відпуску деревини на пні в лісах України" від 29.07.99 № 1378
- 57.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил заготівлі живиці в лісах України" від 08.02.96 № 185
- 58.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства, та інших рубок" від 16.05.96 № 535
- 59.Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження такс на деревину лісових порід, що відпускається на пні, і на живицю" від 20.01.97 № 44
- 60.Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про вилучення і надання у постійне користування земельних ділянок для суспільних потреб" від 21.01.005 № 20-р
- 61.Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про вилучення та надання в оренду земельної ділянки" від 08.10.04 № 716-р
- 63.Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про вилучення та надання у постійне користування земельної ділянки" від 13.07.04 № 476-р

64. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про погодження передачі земельної ділянки у власність" від 13.07.04 № 475-р
65. Наказ Держводгоспу України (МЕко) "Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення правил охорони водних ресурсів на землях водного фонду, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації" від 29.12.01 № 290
66. Наказ Держкомзему України "Про затвердження Порядку видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок" від 04.01.05 № 1 /
67. Наказ Держкомлісгоспу України, Мінфіну, Мінекономіки, Мінекобезпеки України, ДПА України "Про затвердження Інструкції про механізм справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду" від 15.10.99 № 91/241/129/236/ 565
68. Наказ Держкомлісгоспу України, МВС України "Про підвищення ефективності взаємодії органів внутрішніх справ та державних органів лісового господарства з питань охорони лісів" від 26.12.03 № 211/1637
69. Наказ Держкомприродресурсів України "Про затвердження Переліку документів, які додаються до заяви про отримання спеціальних дозволів на користування надрами" від 17.05.04 № 33
70. Наказ Мінекобезпеки України, ДПА України "Про затвердження Інструкції про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища" від 19.07.99 № 162/379
71. Наказ Мінекоресурсів України "Про затвердження Інструкції про встановлення лімітів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря" від 10.10.2000 № 161

- 72.Наказ Мінекоресурсів України "Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля" від 27.02.02 № 88
- 73.Наказ Мінприроди України "Про затвердження Положення про порядок надання екологічної інформації" від 18.12.03 № 169
- 74.Наказ Мінприроди України "Про затвердження Положення про порядок опломбування або опечатування підприємств, окремих їх цехів (дільниць) і одиниць обладнання у разі обмеження чи зупинення (тимчасово) діяльності підприємств і об'єктів" від 15.09.04 №
- 75.Наказ Мінприроди України "Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля" від 18.12.03 № 168
- 76.Наказ Мінприроди України "Про затвердження Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок" від 05.11.04 № 434

ДОДАТКОВА

- 77.Андрейцев В. І. Екологічне і земельне право України: Практикум для студ. юрид. вузів і ф-тів. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 271 с.
- 78.Андрейцев В. І. Екологічне право: Курс лекцій в схемах (Загальна частина). — К.: Вентурі, 1996. — 208 с.
- 79.Андрейцев В. І. Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні: Навч.-практ. посіб. — К.: Істина, 1999. — 319 с.
- 80.Андрейцев В. І. Право екологічної безпеки: Навч. та наук.- практич. посіб. — К.: Знання-Прес, 2002. — 332 с.
- 81.Баб'як О. С., Біленчук П. Д., Чирва Ю. О. Екологічне право України: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. — К.: Атіка, 2001. — 216 с.

82. Баймуратов М. А., Досковский В. Г. Международно-правовой режим континентального шельфа. — Одесса, 2001.
83. Баймуратов М. А. Правовой статус континентального шельфа и способы его разграничения. — Одесса, 2000.
84. Балюк Г. І. Правові аспекти забезпечення ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки в Україні. — К.: Вид-во Київ. нац. ун-та ім. Тараса Шевченка, 1997. — 196 с.
85. Балюк Г. І. Ядерне право України: стан і перспективи розвитку, правові аспекти радіології / Ін-т змісту і методів навчання. — К.: Вид-во Київ. нац. ун-та ім. Тараса Шевченка, 1996. — 140 с.
86. Барбашова Н. В. Екологічне право України: Навч. посіб. — Донецьк: Апекс, 2003. — 392 с.
87. Боголюбов С. А., Краюшкина Е. Г. Комментарий к Федеральному закону "О континентальном шельфе". — М., 2003.
88. Боголюбов С. А. Соотношение федерального и регионального законодательства в области охраны окружающей среды // Журнал российского права. — 2003. — № 2. — С. 7-13.
89. Боголюбов С. А. Экологическое право: Учеб. для вузов. — М.: Издат. группа НОРМА — ИНФРА-М, 1999. — 448 с.
90. Бринчук М. М., Дубовик О. Л. Федеральный закон "Об охране окружающей среды": теория и практика // Государство и право. — 2003. — № 3. — С. 30-41.
91. Бринчук М. М. Экологическое право (право окружающей среды): Учеб. для студ. вузов, обуч. по спец. "Юриспруденция". — М.: Юристь, 1998. — 688 с.
92. Веденин Н. Н. Животный мир: проблемы охраны и использования // Журнал российского права. — 2002. — № 12. — С. 40-47.

93. Величко О. М., Зеркалов Д. В. Екологічне управління: Навч. посіб. для студ. навч. закл., слухачів курсів підвищ. кваліфікації та ін. — К.: Наук. світ, 2001. — 193 с.
94. Вершок И. Л. Об ^кологическом правосознании // Государство и право. — 2003. — № 3. — С. 42-49.
95. Вівчаренко О. А. Право власності на землю в Україні (актуальні проблеми). — Івано-Франківськ, 1998. — 179 с.
96. Вода питна. Нормативні документи: Довідник: У 2 т. / Упоряд. В. С. Тимошенко; За заг. ред. В. Л. Іванова — Л.: Леонорм, 2001. — 258 с.
97. Гавриш С. Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства. — К.: Верховна Рада України; Ін-т законодавства, 2002. — 634 с.
98. Гетьман А. П., Разметаєв С. В. До питання розробки проекту екологічного кодексу України «Про зміни до закону "Про охорону навколишнього середовища", або як витратити "екологічні кошти"» // Еколог. вісн. — 2003. — № 3-4. — С. 20-21.
99. Гетьман А. Термінологія екологічного законодавства: методологічні засади та перспективи уніфікації // Вісн. Акад. прав. наук України. — 2003. — № 2-3. — С. 580-592.
100. Гуревський В. К. Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. — О.: Астро Принт, 2000. — 134 с.
101. Данилишин Б., Міщенко В. Реформування відносин власності на природні ресурси // Економіка України. — 2003. — № 9. — С. 34-42.
102. Дмитренко І. А. Екологічне право України: Підручник. — 2-ге вид., переробл. та доповн. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.
103. Дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні: Зб. матеріалів. — К.: Парлам. вид-во, 2003. — 300 с.

104.Дубовик О. Л. Исследования коррупционного экологического лицензирования // Юрид. мир. — 2003. — № 3. — С. 45-53.

105.Екологічне законодавство України: Зб. нормат. актів судової та арбітраж. практики: У 2 кн. / Упоряд. Є. С. Бердніков; За ред. О. О.

106.Погрібного, І. І. Каракаші. — Одеса: ЛАТСТАР, 2001. — 644 с.

107.Екологічне законодавство України / Упоряд. В. І. Андрейцев. — Полтава: Полтавський літератор, 1997. Екологічне право. Особлива

частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і ф-тів. Повний академ. курс / В. І.

108.Андрейцев, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова, Т. Г. Ковальчук, М. В. Краснова; За ред. В. І. Андрейцева. — К.: Істина, 2001. — 544 с.

109.Екологічне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. К. Попов, А. П. Гетьман, С. В. Разметаєв та ін.; За ред. В. К. Попова, А. П. Гетьмана. — Х.: Право, 2001. — 480 с.

110.Екологічне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / А. П. Гетьман, М. В. Шульга, В. К. Попов та ін.; / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. — Х.: Право, 2005. — 384 с.

111.Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2 кн. / За ред. В. І. Андрейцева. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 698 с. Ерофеев Б. В. экологическое право: Учеб. для вузов. — М.: Юриспруденция, 1999. — 448 с.

112.Заржицький О. С. Правові аспекти регіональної екологічної політики. — Д.: Наука і освіта, 2003. — 167 с. Земельний кодекс України: Коментар. — К., 2004.

113.Земельні відносини в законодавчих актах України / Упоряд.

В. П. Семенюк, К. Г. Радченко. — К.: Парлам. вид-во, 1999. — 159 с.

114.Игнатъева И. А. Отражение конституционнѣх норм в ѣколо- гическом законодательстве России: проблемы законодатель- ной техники // Журнал российского права. — 2003. — № 5. —

С. 10-17.

- 115.Исмаилова Ю., Трунцевский Ю. В., Саввич Н. Е. Экологическое право: Учеб. для слушателей, студ. и аспирантов, обучающихся по спец. "Юриспруденция". — М.: АО "Центр ЮрИнфоР", 2003. — 402 с.
- 116.Кабанков А. С. Понятийный аппарат экологического права: шаг вперед, два шага назад // Журн. рос. права. — 2003. — № 12. — С. 30-33.
- 117.Каракаш И. И. Права человека на пользование природной средой в международных документах и национальном законодательстве // Юрид. вестник. — 1998. — № 4.
- 118.Корецький А. В. Право власності, користування та оренди землі: Лекція. — Х.: Вид-во Харк. держ. аграр. ун-ту ім. В. В. Докучаєва, 1999. — 44 с.
- 119.Короткий Т. Р. Правовые проблемы охраны суверенных прав Украины в исключительной (морской) экономической зоне Украины // Причорноморський екол. бюл. — 2003. — № 4.
- 120.Костицький В. В. Лісове право України: Навч. посіб. — К.: ЗАТ "НІЧЛАВА", 1999. — 164 с.
- 121.Костицький В. Конституційне регулювання охорони довкілля: український та світовий досвід // Право України. — 2003. — № 10. — С. 49-55.
122. Лазор О. Екологічні конфлікти як об'єкти досліджень еколого-експертних органів // Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. — 2002. — № 4. — С. 248-253.
123. Литвин О. П. Злочини проти екологічної й громадської безпеки та безпеки здоров'я населення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Черкаси: Східноєвропейський ун-т економіки і менеджменту, 2004. — 366 с.
124. Лозанський В. Р. Екологічне управління в розвинутих країнах світу в порівнянні з Україною. — Х., 2000. — 68 с.

- 125.Малишко М. І. Екологічне законодавство України: Стан і напрями розвитку. — К.: ДУІКТ, 2004. — 56 с.
- 126.Малишко М. І. Екологічне право України: Навч. посіб. — К.: Вид. дім "Юридична книга", 2001. — 389 с.
- 127.Мельничук Н. Правові аспекти генно-інженерної діяльності в Україні // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 2. — С. 42-43.
- 128.Миронов В. Економіко-правова та екологічна охорона земель // Право України. — 2003. — № 8. — С. 59-61.
- 129.Мухамет-Ирекле А. Формула "должного" в праве как метод осуществления государственных функций в отношениях природопользования // Государство и право. — 2003. — № 2. — С. 109-113.
130. Мухитдинов Н. Б. Теоретические проблемы горного права. — Алма-Ата, 1980.
- 131.Непийвода В. Проблеми вдосконалення української термінології у галузі екологічного права // Право України. — 2003. — № 11. — С. 76-81.
- 132.Новикова Е. В. Правовое обоснование подходов к распределению экологических обязательств между новым и прежним природопользователями // Государство и право. — 2003. — № 2. — С. 47-54.
- 133.Отческая Т. И. Прокурорский надзор за исполнением экологического законодательства // Журн. рос. права. — 2002. — № 11. — С. 52-56.
- 134.Пахомова Н., Рихтер К. экономический анализ экологического права // Вопр. экономики. — 2003. — № 10. — С. 34-49.
- 135.Позднякова Е. А. Материальная ответственность работников за нарушение экологических правовых норм // Журн. рос. права. — 2002. — № 11. — С. 49-51.
- 136.Полешко А. Дослідження соціально-економічних та правових проблем у сфері екології // Право України. — 2003. — № 11. — С. 67-71.

- 137.Поліщук Г. Кримінально-правова характеристика злочинів проти довкілля // Право України. — 2003. — № 3. — С. 80-84.
- 138.Правовая охрана окружающей природной среды в странах Восточной Европы: Учеб. пособие / Под ред. В. В. Петрова.— М., 1990.
- 139.Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття / Н. Р. Малишева, В. І. Олещенко, С. В. Кузнєцова та ін.; Відп. ред. Н. Р. Малишева. — К.: Хімджест, 2003. — 175 с.
- 140.Практичний посібник щодо ведення державного контролю за використанням та охороною земель / Упоряд. Б. Руснак. — Чернівці, 1999. — 170 с.
- 141.Природноресурсове право України: Навч. посіб. / За ред. І. І. Каракаша. — К.: Істина, 2005. — 376 с.
- 142.Разметаев С. В. Право собственности на природные ресурсы в Украине. — Х., 1995.
- 143.РешетникЛ. Правові проблеми юридичної відповідальності в галузі екології // Право України. — 2003. — № 8. — С. 81-85.
- 144.Розвиток та регулювання ринку землі: Зб. законодав., підзакон. актів і матеріалів) / Упоряд. О. Г. Пашенцев. — Луганськ, 2004. — 108 с.
- 145.Седельникова М. Г. Умение реализовать ^экологические права // Журнал российского права. — 2003. — № 4. — С. 30-32.
- 146.Сівак В. К., Солодкий В. Д. Природоохоронне інспектування: Навч. посіб. — Чернівці: Зелена Буковина, 2003. — 199 с.
- 147.Современное экологическое право в России и за рубежом: Сб. науч. трудов / Отв. ред. О. Л. Дубовик. — М.: РАН; Ин-т науч. информации по общ. наукам; Ин-т государства и права 2001. — 184 с.
- 148.Соколова А. Предмет флористичного права // Вісн. Акад. прав. наук України. — 2002. — № 4. — С. 126-131.
- 149.Тищенко Г. В. Екологічне право: Навч. посіб. — К.: ТП Пресс, 2003. — 256 с.

- 150.Ткаченко О. Застосування принципу верховенства права в регулюванні еколого-правових відносин: деякі аспекти // Право України. — 2004. — № 1. — С. 78-80.
- 151.Ткаченко О. Принцип верховенства права в регулюванні еколого-правових відносин: поняття та значення // Право України. — 2003. — № 4. — С. 63-68.
- 152.Транин А. А. Национальные парки: проблемы и перспектива. Организационно-правовые проблемы. — М., 1991.
- 153.Трофанчук Т. Система правового забезпечення стандартизації в сфері охорони довкілля та перспективи її розвитку // Право України. — 2003. — № 6. — С. 29-32.
154. Хіміч О. Адміністративно-екологічне правопорушення: проблемні питання // Право України. — 2003. — № 4. — С. 68-71.
155. Хіміч О. Взаємозв'язок екологічної безпеки із законністю: окремі аспекти // Право України. — 2003. — № 11. — С. 65-67.
156. Хлуденева Н. И. Устранение коллизий в ^экологическом законодательстве // Журн. рос. права. — 2003. — № 5. — С.119-123.
- 157.Шейнин Л. Б. Земельные титулы и резервы правопорядка // Журн. рос. права. — 2003. — № 1. — С. 70-75.
- 158.Шемшученко Ю. С. Правове проблеми ^екології. — К., 1989.
- 159.Шульга М. В. Актуальні правові проблеми земельних відносин в сучасних умовах. — Харків, 1998.
- 160.Экологическое законодательство Украины / Сост. М. В. Шульга. — Х.: Консум, 2000. — 206 с.
161. Басай О.В., Види і способи відтворення природних рослинних ресурсів/О.В.Басай.Європейські перспективи.-К.:Юнеско,2010.-№4.- С.41-44.

- 162.Басай О.В., Відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про рослинний світ/О.В.Басай.Наше право.- К.:Юнеско,2010.-№4.- С.134-137.
- 163.Братанюк Л. Є., Основи права і законодавства в охороні здоров'я:підруч./[Братанюк Л. Є.].- 2-ге вид., випр.- К.:Медцина, 2011.- 544 с.
- 164.Бринчук М.М., Безответственность в современном экологическом праве/М.М.Бринчук.Государство и право,2010.-№11.- С.56-66..
- 165.Гаврільців М., Правове забезпечення охорони навколишнього природного середовища у міських населених пунктах України/М.Гаврільців.Підприємництво, господарство і право,2010.- №9.- С.24-26.
- 166.Герасименко Я., Правова охорона природно-заповідного фонду України/Я.Герасименко.Вісник Академії правових наук України,2010.- №4.- С.266-271.
- 167.Гетьман А., Доктрина науки екологічного права: генеза теоретичних досліджень еколого- правових проблем у ХХ ст.//Право України,2014.- №12.- С.143-154.
- 168.Гиренко І., Еколого-правовий механізм охорони та використання рослинного світу (на прикладі Донецької області)//Підприємництво, господарство і право,2014.-№1.- С.79-82.
169. Гиренко І., Основні етапи оцінки ефективності еколого-правового механізму у сфері охорони та використання рослинного світу//Підприємництво, господарство і право,2013.-№11.- С.60-63.
- 170.Гиренко І., Принципи правової охорони рослинного світу//Юридична Україна.-К.,2013.-№9.- С.74-79.
- 171.Даниленко Б., Загальні засади еколого-правового регулювання використання земель/Б.Даниленко.Вісник Академії правових наук України,2011.-№2.- С.234-240.

172. Право довкілля (екологічне право): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П.Д. Пилипенко, В.І. Федорович, М.Я. Ващишин та ін.; за ред. П.Д. Пилипенка. – К.: Ін Юре, 2010. – 401 с.
173. Даниленко Б., Створення екологічних коридорів в Україні: земельно-правовий аспект//Вісник Академії правових наук України, 2013.-№1.– С.186-197.
174. Краснова М. В., Договори в екологічному праві України: навч. посіб./[Краснова М. В.].– К.: Алерта, 2012.– 216 с
175. Екологічне право: підруч./[За ред. А. П. Гетьмана].– Х.: Право, 2013.– 432 с.
176. Гетьман А.П. Екологічне право: - Х:- 2014. с. 456
177. Екологічне право : підручник / за ред. А. П. Гетьмана. – Х. : Право, 2013. – 432 с.
178. Екологічне право: підруч./[За ред. А. П. Гетьмана].– Х.: Право, 2016.– 487 с.

МАУП